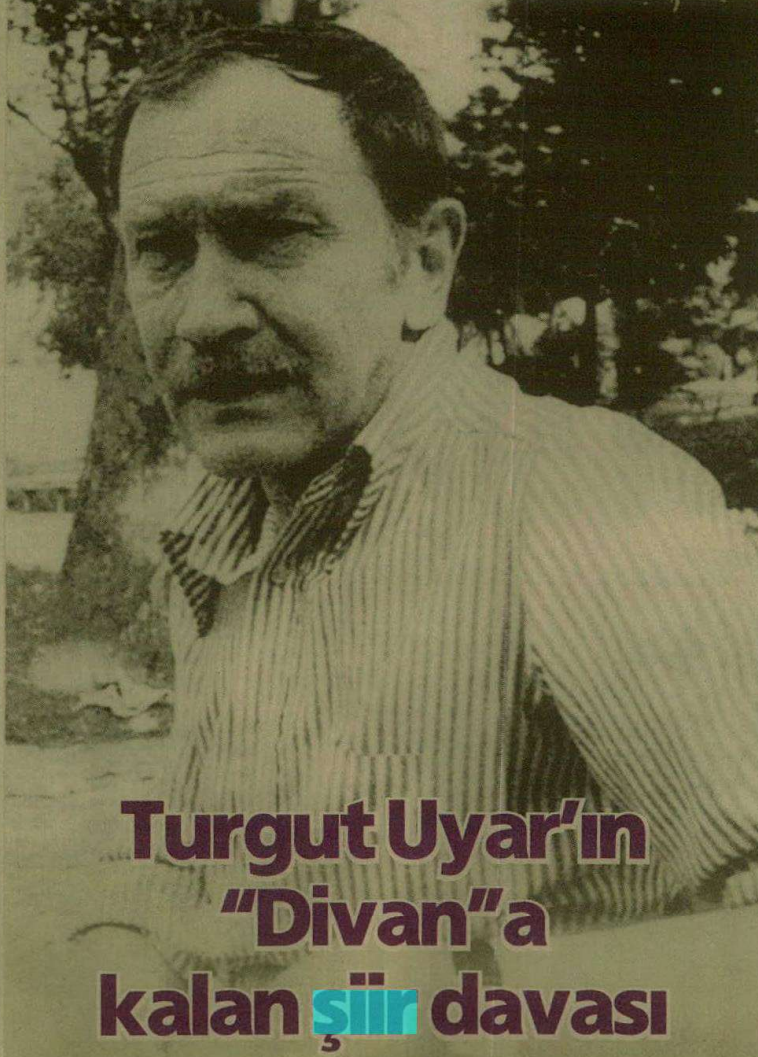
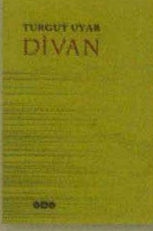

"Divan"

Turgut Uyar
Yapı Kredi
Yayımları
Fiyatı: 12 TL

Turgut Uyar'ın "Divan"a kalan şiir davası

Turgut Uyar, 49 yıl sonra yeniden yayımlanan "Divan" adlı kitabında, divan şiirinin geride bıraktığı izleri görür, fakat bu izleri takip ederek yol almaz, bu izleri siler ve yeni bir güzergâh edinir buradan.

ŞEREF BİLSEL

teker teker kanar / dikenleri kopardığın yerleri bir bahar filân sanırsan / Kürdistan'da ve Muş Tatvan yolunda bir yer kanar / Muş Tatvan yolunda güllere ve devlete inanırsan / eşkiyalar kanar kötü donatımlı askerler kanar."

Asker vurgusu

'Asker' vurgusunun da kendi şahsi hayatında bir karşılığı vardır Uyar'ın: Konya Askeri Okulu, Bursa Işıklar Askeri Lisesi ve Askeri Memurlar okulunu bitirip Posof, Terme ve Ankara'da personel subayı olarak görev yapar. 1959'da İkinci Yeni içinde yazdığı "Dünyanın En Güzel Arabistanı" yayımlanmadan bir yıl önce, 1958'de askerlikten ayrılır.

"Divan"da, divan şiiri biçimlerinden araç olarak yararlanır; içerik bizim bildiğimiz, öğretilmiş tarzdan tamamiyle uzaktır. Bu, aynı zamanda divan şiirinin statik, donuk, kalıplaşmış yapısına içerdiren, ironiyi de yanında tutan bir başkaldırı olarak da okunabilir. Naat adlı şiirden iki beyit okuyalım: "bütün dertler söylendi çareleri bir bir yazıldı / son büyük toplantıda bir bir okunmak üzere / kimseye başvurulmadı herkes birbaşına kaldı, evet / sonradan hep birlikte kurtulunmak üzere."

Divan şiirinin izleri

Turgut Uyar, divan şiirinin geride bıraktığı izleri görür ve fakat bu izleri

Şair "Divan"da, divan şiiri biçimlerinden araç olarak yararlanır; içerik bizim bildiğimiz, öğretilmiş tarzdan tamamiyle uzaktır.

Yokuş Yol'a

güllerin bedeninden dikenlerini teker teker koparırsan dikenleri kopardığın yerler teker teker kanar dikenleri kopardığın yerleri bir bahar filân sanırsan Kürdistan'da ve Muş Tatvan yolunda bir yer kanar Muş Tatvan yolunda güllere ve devlete inanırsan eşkiyalar kanar kötü donatımlı askerler kanar sen bir yaz güzelisin, yaprakların ekşi, suda yıkanırırsan portakal incinir, tütün utanır, incirler kanar

İyimser Bir Sonuç'a

ben bir gün giderim ki neyim kalır eksik bıraktığım her şeyim kalır

yaz günü kim ister ki öldüğünü eksik bıraktığım her şeyim kalır

takip ederek yol almaz; bu izleri siler ve yeni bir güzergâh edinir buradan. Halkın anlayacağı meseleleri yine kendi üslubunca işler. İçerik, söylenenler çağdaştır, söyleme biçimi de öyle. Sözcük kadrosu şiirin yaşadığı dönemin canlılığını yansıtır. Tabii durup 1970'li yılların siyasi ve kültürel atmosferine bakmak da bizi farklı okuma biçimlerine götürmektedir. Divan'da yapılan, kalıpları, oturmuş biçimleri gösterip bu şekillerin içini bambaşka bir havayla doldurmaktır. "ben dağlara çıkarım dağlarda bağırırım / bütün çalgılar bir şeyin uzatmasıdır ölsün"

Turgut Uyar'ın ilk iki kitabında hecenin imkânları ve Garip şiirinin tesiri nini buluruz; buralardan ustalıkla geçip İkinci Yeni içinde de kendini ayırtmasını bildi. Bu ayırtmada kuşkusuz "Divan"ın rolü yadsınamaz. "ben bir gün giderim ki neyim kalır / eksik bıraktığım her şeyim kalır." ■

Günümüz şiirinde hâlâ tesiri süren İkinci Yeni yöneliminin öne çıkan temsilcilerinden Turgut Uyar'ın (Ankara, 4 Ağustos 1927-İstanbul, 22 Ağustos 1985) 1970 yılında yayımladığı "Divan"ı, Yapı Kredi Yayınları tarafından 49 yıl sonra yeniden okurla buluşturuldu. Turgut Uyar, İkinci Yeni akımı henüz belirmeden önce iki kitap ("Arz-ı Hal", 1949; "Türkiyem", 1952) yayımlamıştı. 1959'da yayımladığı "Dünyanın En Güzel Arabistanı" adlı üçüncü kitabıyla İkinci Yeni şiirinin temel motiflerini ve insanın dünya karşısındaki yalnızlığını, sıkışmışlığını ortaya koydu. Dilde yeni imkânları zorladığı "Tütünler Islak", "Her Pazartesi" kitaplarının ardından "Divan" ile bambaşka bir şiirsel imkânı denedi ve bunu mümkün kıldı.

Türk şiiri geleneği dediğimizde önümüze iki yol açılır: Divan ve halk şiiri. Divan şiiri, belli bir donanım, eğitim isteyen, büyük ölçüde "Saray"ın koruması ve ilgisi altında gelişen, ağıdalı bir dilden ödün vermeyen bir karaktere sahiptir. Divan şiiri belli mazmunlar, semboller etrafında kapalı bir dil içinde, halkın meselelerine, yaşantısına uzak bir alanda şekillenir. Bu şiirde sanatsal özellik, retorik kaygısı ön plandadır. Halk şiiri ise halkın diliyle, halkın kültürü içinde şekillenir; "bir ayrılık, bir yoksulluk, bir ölüm" başta olmak kaydıyla toplumsal sıkıntılara, kırılmalara ayna tutar, tanıklık eder.

Halkın hizasından...

Turgut Uyar, "Divan" ile bizi, form olarak önce yüksek zümre edebiyatına gönderir: Saraya... Fakat biraz yakından bakınca bu şiirinin form olarak (kaside, gazel, rubai) divan şiirinin biçimsel özelliklerini kullandığını, içerikte ise halkın hizasından baktığını görürüz. Bu bakış aynı zamanda, kültürel, toplumsal hayattaki çürümüşlüğü tarihsel zeminini de -Osmanlı'dan bundan payını alacaktır elbet- muhatap alır. "Yokuş Yol" a şiiri bu konuda fikir vericidir: "güllerin bedeninden dikenlerini teker teker koparırsan / dikenleri kopardığın yerler